List 38.

NOVICE

Tečaj XLIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 22. septembra 1886.

Obseg: Kmetovalci! berite kmetijske časopise. — Kako se naj slivovec kuha. — Prodaja plemenske govedi v Lescah. — Sedanjemu času primeren poduk. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetovalci! berite kmetijske časopise.

Sestavil Jože Zupanek, nadučitelj v Grižah.

Ne bodem trudil častitih bralcev s preučeno in vsestransko utverjeno pisavo, ampak čisto kratko hočem razpravljati in povdarjati, kako važnost za kmeta ima branje v obče in branje ali čitanje kmetijskih spisov posebej. Če le nekaj besedic pade na rodovitna tla, zadovoljen sem za trud, katerega sem obračal za sestavljanje sledečega spisa.

V starodavnih časih ljudje niso imeli tiskanih, ampak samo pisane knjige. Posebno so mnihi v samostanih prepisovali knjige; še dandanes se nahajajo po knjižnicah take pisane knjige, v katerih so posebno začetne črke kaj lepo in umeteljno izdelane. To prepisovanje pa je stalo mnogo truda in časa; ni čuda, da so bile knjige takrat prav drage. Sveto pismo na pr. je veljalo več sto goldinarjev. Zaradi tega so se knjige dobivale samo pri duhovnikih in bogatih ljudeh.

Iz tega vidimo, da je bil tedanji pouk po šolah jako slab in pomanjkljiv. Kmetje in rokodelci na deželi niso znali ne brati ne pisati. Kdor je v istih časih bral in pisal tako, kakor zdaj vsak priden, desetleten deček, bil je čislan in slovel je za učenjaka. — Razvidno je, da so se koristna znanstva le po malem širila v prejšnjih časih in tako je tudi bilo z raznimi umetnostmi. Le tisti, kateri je prijel za popotno palico, hodil skozi mesta in vasi, izobražil se je višje nego domá ostali sosedje. Kdor se je pa držal domačega ognjišča, ta je le malo poizvedel o drugem svetu.

Sredi petnajstega stoletja je napočila nova doba vsemu človeštvu. Čisto se je svet in ljudstvo preobrazilo, ko je leta 1450. Janez Gutenberg združil se z bogatim zlatarjem Janezom Faustom in lepopiscem Schöfferjem ter so iznajdli, kako se bukve tiskajo. Po različnih skušnjah je bilo leta 1455. prvič natisnjeno sv. pismo, in sicer v latinskem jeziku. Tiskarstvo se je začelo kmalu širiti po vsem svetu; broj pisanih knjig se je umaknil tiskanim bukvam. S tiskarstvom in knjigami so se pa tudi razširjevale umetnosti in znanstva, ob kratkem: s pomočjo tiskarstva se je človeku odprla pot do višje izobraženosti. Kakošno je bilo pred davnem življenje na kmetih kakošno veljavo je imel sploh kmečki stan?

Če zgodovinske prigodbe prečitamo, najdli bomo, da so pradedi naših sedanjih kmetov veliki siromaki in reveži bili. Do časa slavne Marije Terezije je bil kmet le ubog oratar, slabeji, nego je zdaj najslabejši hlapec. Grajščaki so ga vpregali v težki jarem sužnosti ali nesvobodne podložnosti. Za duševno izomiko teh belih sužnikov se nihče brigal ni in če je kje posamezni kmet hotel streti svoje verige, zamenjal ga je njegov gospodar večkrat drugemu, še hujemu trinogu. Za te uboge prebivalce našega lepega cesarstva v tistem času je le malo koristila imenitna iznajdba knjigotiskarstva. Boljša doba za kmeta je uže napočila, ko je jela gospodariti premila cesarica Marija Terezija, katero so po vsej pravici imenovali pravo mater državljanov.

Vse blagodejne naprave te velike cesarice danes tu našteti in razpravljati, primanjkovalo bi mi časa. Omeniti le hočem, da je ona pospeševala kmetijstvo, povzdignila rudarstvo in oživela trgovstvo. Kakor za telesno, tako in še bolj se je mila cesarica trudila za duševno blaginjo svojih podložnikov. Pomnoževala je ljudske šole, dala je spisati šolske knjige, katerih so ubogi otroci dobivali zastonj. Tudi njen sin cesar Jožef II. je bil preblagega srca in visokih namenov. Osebno se je prepričeval o razmerah priprostega ljudstva, ter pomagal, kjerkoli je mogel. Vsak še tako prost človek smel je k njemu. V koče ubožnega kmeta je večkrat pogledoval, še celó za plug je bil prijel pri neki priliki. Tako je pokazal, kako spoštuje kmečki stan.

S posebno hvaležnostjo mora se še zdaj vsak kmet spominjati tega cesarja: odpravil je v vseh svojih deželah sužnost kmečkega stanu. V isti dobi so se tudi otvorile na spodnjem Štajerskem ljudske šole v Trbovljah, na Laškem in v Loki. Primorani so pa uže tačas stariši bili, svoje otroke redno v šolo pošiljati. V najnovejšem času pa je, kakor znano, vse drugače s kmečko izomiko. Otroci se popolnoma izobražijo, če je le starišem kaj za poduk nježne mladine in če le kmet svojega teleta bolj ne ljubi, nego svojega lastnega otroka.

Kako imenitno je duševno izobraževanje vsakega človeka v sedanjem času, razvidno je iz sledečega

Brati in pisati mora znati vsak, in če le služi za pastirja ali hlapca. Kdor se hoče le najmanjše kupčije ali obrtnije poprijeti, mora bukve in pero v roke vzeti — drugače ga kmalu bolj izvedeni za uho vseka, in denar gre ven — pa ne v žep. Pride pastir ali gospodar k vojakom, in mu manjka znanosti branja in pisanja, obžaloval bode to svojo neznanost — da kaj hujega ne rečem — celih dolgih dvanajst let. In to, kar veljá za posameznega, ima tudi veljavnost za celi narod. Narod, kateri nima knjig in slovstva, imenuje se narod neprosvetljen. Narod brez vednosti in brez prosvete se prezira in na svetu tudi nima nikakoršne veljave.

Pri takih ljudéh je kmetijstvo, obrtnija, kupčija, sploh vse, kar dela posameznega in vso deželo bogato in imenitno, v zeló slabem stanji. Ako le na Bosno, Hercegovino ali še bliže pogledamo, prepričali se bomo, da kjer ni duševne izobraženosti, je kmet in rokodelec le reva in služi le taistemu, ki ga zbog večje vednosti podjarmi. — Pa še v drugem oziru je treba, da vsak človek bere in duševno napreduje. Koliko lepega in koristnega najdemo v različnih knjigah! Bereš za kratek ali bodi si za dolg čas, bodi si v veselje ali v korist! Tiskovno črnilo in papir je v najnovejšem času tako nizke cene, da se dobijo spisi in knjige različnega vedenja za par bornih novčičev! Nihče se tedaj izgovarjati ne more, da ne utegne si naročiti te ali one knjige, tega ali onega koristnega lista. Tudi bukve izposodimo, da največji siromak zamore brati in se duševno izobraževati, ako mu le ne manjka dobre volje in če se je le sploh naučil brati. Vpraša se toraj: „kaj in katere spise bi najbolje našim kmetom priporočali?“ — Mesarji govorijo radi o debelih volih in visokih tržnih cenah, gostilničarji o dobrem in slabem vinu, predice hvalijo predivo — kmet pa rad razpravlja svoje razmere lastnega doma in posestva. Vsak toraj najbolj ljubi svoj stan, najraje se razgovarja o tem, s čemur se peča za čas svojega življenja, se največ odlikuje v tem, kar je njegov poklic. Ker je pa skoraj v sedanjem času vsak stan in vsaka stranka zastopana po več javnih listih, razvidno je gotovo, da mora biti kmet posebno tistih spisov in tistih knjig prijatelj, ki njegovo reč, in to je kmetijsko izobraženost ali gospodarstveno vednost širijo in zastopajo. Kmetu je tedaj treba, da gospodarstvene liste in spise rad in marljivo prebira. Največji prijatelj kmetom je dobro sestavljen list, kateri bralcu to ponuja, kar mu je v resnici treba vedeti in znati. Če se še tu pa tam kateri kmetovalec najde, da ni branja zmožen, pomaga mu družina, v prvi vrsti pa otroci. Tudi časa je dovolj za tako izomiko, če poleti ne, pa vsaj pozimi, kedar mraz in sneg posilita in je primorana vsa družina, okoli peči in na njej si varnega in toplega zavétja iskati. Takrat naj kdo za list poprime, naj kakošno za kmeta spisano knjigo glasno bere in zmanjkalo bo dolgega in dolgočasnega zimskega časa. Kakošno veliko korist doprinaša vsak dobri kmetijski spis in list, ob kratkem se prepričamo, če le enkrat z resno voljo vsebino takega lista pregledamo. Najdemo v njem razprave po sledečih oddelkih:

1. Deželna kultura. V to vrsto spadajo spisi o poljedelstvu, gozdarstvu, vrtnarstvo, vino- in sadjereji in o umnem bučelarstvu. Znanosti z izkušnjami vred učijo, da se najlože in najbolje gospodari, ako kmetovalci svoji deželi, svojemu okraju najprimernejše pridelke pred vsemi pridelujejo. To se reče: ako na to največ vlečejo, na kar jih uže priroda ali natura v njihovi domovini navaja. Ker takošnih pridelkov ondi priroda največ in zanesljivo in še najboljših rodi, zato imajo tudi kmetovalci pri njih najmanje stroškov, a največ dobička. Kdor naopačno ravna, ta troši veliko, če ne ves čas, denar in delo zastonj. Vse ne raste in ne prospeva povsod. Prirodi sile delati ne kaže, ampak treba je se pred vsem in najbolje trdno poprijeti tiste gospodarske stroke, kateri so zemlja, lega, kraj ugodni. Ako jo kmetje prav spoznajo in se nje držijo, napredujejo v gospodarstvu svojem in so kmalu premožni. Kdo pa najboljše kmetu svetuje, kaj in kako bi bilo ravnati v tej zadevi? Gospodarstveni list stalno doprinaša izvirne spise vsake stroke in tega naj bi čital poljedelec, vrtnar, vinorejec, sadjerejec; ob kratkem: vsak pameten kmet!

2. Živinoreja. Kako važna in imenitna je živinoreja ne le za posameznega živinorejca, ampak tudi za vso našo deželo, gotovo vsak pripozna in ni treba nobenega dokaza. Razna sredstva so znana za povzdigo živinorejstva. Pa tudi v tej stroki je treba svoje vspehe z onimi drugih primerjevati, treba se je podučiti in poizvedeti, kaj imamo predrugačiti in kaj je še za zboljšati. Ta velevažni gospodarstveni oddelek se še tukaj pri nas mnogo dá izboljšati in do više stopinje povzdigniti. Trdim, de razven sadjereje tukaj pri nas ne zrnje, ne vino ne daje tako gotovega dobička, nego živinoreja. Priznati pa tudi moramo, da imajo nekateri sicer precej izvedeni možje še dosta krivih misli v tej stroki. Dragi prijatelj! Prebiraj vestno gospodarstvene spise in našel boš, kar ti je v tej zadevi najbolj potrebno: poduk in sredstva, kako bi se dala živinoreja pri nas povzdigniti! Tudi v tem nam je gospodarstveni list najboljši učitelj in največji prijatelj.

Velevažna reč pri vsakem gospodarstvu je

3. gnoj. Prideluje se iz živalskih, rastlinskih in rudninskih odpadkov. Tudi v tej stroki je treba mnogo izboljšanja. Marsikateremu je čisto neznano, kako imenitno je poznati korist in upliv različnega gnoja in kako je treba varčno ravnati z gnojem, katerega bi imenoval „živež“ vsega poljedelstva. Ker se po navadi gnoj ne prevaža precej na polje, treba ga je v gnojnicah shranjevati. Kako se zopet taka hranitev najceneje in vsestransko koristno prireди, to nam zopet strokovnjaki v raznih spisih gospodarstvenega lista priobčijo. Beremo jih in pregledujemo natanko, kaj se dá tudi v tem obsegu zboljšati in popraviti.

4. Treba je ozir jemati še na različne živinske bolezni. Se vé, da je v tej zadevi izkušeni živinozdravnik kot strokovnjak v prvi vrsti poklican, da pri njem pomoči iščemo in ne pri neizkušenem, nevednem mazaču, kateri pravi, da zna živino zagovarjati ali pa kakošno bolezen odcoprati. Same besede v takem slučaji nič ne pomagajo in zeló nespameten se mora tisti človek imenovati, ki na take prazne čenče kaj zaupa in še ni toliko izkušen takih goljufov izpoznavati. A v marsikakih primerah živinorejec nima priložnosti, se o pravem času hitro do živinozdravnika obrniti. Tudi domača zdravila večkrat kaj koristijo v prvem trenutku bolezni. Gospodarstveni list v tej zadevi mnogo gradiva doprinaša, kmet si večkrat sam pomaga, ako se pametnih svetov in ne stare babje vere drži. Žalibog, takih vraževercev tudi pri nas ne manjka.

Da samo eno teh bedarij navedem, opomnim na prazno vero marsikaterega kmeta, ki misli, da če podlasica svinjsko korito pogrdi, potem prešiči poginejo itd. Marsikateri človek je uže tak, da časih raje veruje praznovernim in nevednim, kakor pametnim ljudem. Podlasica ni strupena, in tedaj tudi svinjam ne more bodi-si kakorkoli škodovati. Kmetijski listi bodo tudi te vraže sčasoma zatrli.

Kar gospodarstvene spise in liste še posebno priporoča, to so različna oznanila in oglasi. Poizvé se, kdo ima kaj in česa ima kdo na prodaj ali kaj si kateri prisvojiti želi. Med drugimi raznoterostmi najdemo tržne cene za pšenico, rž, ječmen, oves, turšico, proso, ajdo, različno sadje, drevesa, moke, najvažnejše orodje za obdelovanje zemljišč itd. Če tudi ne nameravamo kaj kupiti ali kaj prodati, vendar nas zanimiva poizvedeti ceno različnim pridelkom, bodi-si, da se po tej ceni pri domači kupčiji ravnamo, bodi-si, da sploh cene drugih krajev z našo primerjamo.

Ta kratka razprava, mislim, je do dobrega pokazala, da je vsakemu kmetovalcu neobhodno potrebno, da vestno in marljivo kmetijske in gospodarstvene spise in bukve prebira, ako hoče svoje stanje izboljšati in ne pri enkrat se privajenem starem kopitu ostati.

Družba sv. Mohora je mnogo knjig izdala, katere bi zeló vsakemu pridnemu gospodarju priporočal, ne samo, da si jih naroči, ampak da jih tudi bere. Take knjige so, na priliko: „Umni sadjerejec“, „umno kletarstvo“, „vinoreja“, „kako z domačo živino ravnati“, „bučelar“, „naše koristne in škodljive živali“, „domače in tuje živali“ itd. Kdor ima te knjige doma in jih marljivo bere, ima velik zaklad koristnega vedeža. Treba je pa tudi, da smo naročeni na časopis, kateri redno prinaša gospodarstvene reči najnovejše izkušnje.

Sklenem s sledečimi besedami: V sedanjem času, ko uže pelja do vsakega zeljnika železna cesta, v času, ko iznajdba iznajdbo izpodriva, različne vednosti po listih in po knjigah se kakor blisk hitro razprostirajo in širijo — dandanes, rečem: človek, ki ne zna brati ali noče brati, ne more več se zmagonosni izomiki zoperstavljati! Kdor plavati ne zna, utone! Davek plačati primoran je vsakdo, blagor mu, ki s znanostjo in z vedenjem lahko stori, kar nevedneža na beraško palico pripravi!

Kako se naj slivovec kuha.

Kuhanje slivovca je v deželah, koder se dosti češpelj prideljuje, uže od nekdaj v navadi.

Največ slivovca, pa tudi najboljšega, napravljajo v Sremu, Banatu, Slavoniji, Bulgariji in deloma tudi na Hrvatskem. Tudi pri nas na Kranjskem se v takih letih, v katerih se češplje dobro obnesejo, slivovec kuha, toda naš slivovec se ne more nikdar z onim zgoraj omenjenih dežel primerjati. Vzrok temu prvič je ta, da se pri nas češplje ne pusté popolnoma dozoreti, drugič so pa tudi vse priprave za kuhanje slivovca jako pomanjkljive Ako se hoče toraj dober, močen in aromatičen (dobro dišeč) slivovec kuhati, je neobhodno potrebno, da se pusté češplje toliko časa na drevesih, da se začnejo grbančiti in veneti. Ako se češplje poprej otresejo, se ni nadjati dosti, pa tudi ne dobrega slivovca, kajti s prezgodnjim otresanjem še pretrga v češpljah napravljanje tako imenovanega eterićnega olja, katero se v dobro dozorelih češpljah v majhnih olupkovih celicah nahaja in slivovcu prav prijeten duh podelí. Pretrga se pa tudi napravljanje sladkorja, iz katerega se pri kipenji ali vrenji slivovca moč ali tako imenovani cvet dela. Da je temu res tako, ni nam treba nobenih kemičnih preiskav delati, kajti znano nam je, da se ravno med zorenjem kaj lep in prijeten češpeljni duh popolnuje; od druge strani nam pa tudi jezik potrjuje, da zorenje češpelj, kakor tudi vsakega drugega sadja, obstojí v tem, da se sadna kislina v sadni sladkor spreminja.

Ravno s tem, kar sem tukaj omenil, je pa tudi dokazano, da je misel nekaterih kmetovalcev, ki menijo, da se dobi potem manj slivovca, ako se pusté češplje venéti, popolnoma neopravičena, kajti z venenjem gre le voda v zgubo, katere gotovo ni škoda. S tem, da se pusté češplje popolnoma dozoreti, je tedaj gotovo uže veliko storjenega za dosego dobrega slivovca, vendar pa še ne vse, ker poleg vsega tega je slivovec še lahko prav slab, ako se namreč pri daljnem podelovanji češpelj prav ne ravná.

Ko so se češplje otresle, pride, kakor nam je znano, najprej kipenje ali vrenje na vrsto, katero je ravno tako važno, kakor zadostno dozorenje, o katerem smo poprej govor li. Toda žalibog, ravno pri nas se kipenje češpelj jako slabo pospešuje, in to je glavni vzrok, da se iz drugače popolnoma dobrih češpelj vendar slab slivovec pridobi. Uže iz tega se tedaj lahko umeje, da ne more biti nikakor prav, aka se ne le od naših priprostih kmetovalcev, ampak še celó od bolj izobraženih gospodarjev, mesto kipenja dostikrat sliši izraz gnjijenje. Prav za prav se pa tudi s tem izrazom nobeden ne zlaže, kajti namesto da bi se češplje umnemu kipenju podvrgle, se dostikrat pusté v odprtih kadeh kísati in gnjiti. Ako tedaj želimo, da bi se naš domač slivovec mogel meriti s tujim, kakor na priliko s sremskim, treba je, da Sremce posnemamo. Sremci gotovo dobro vedó, da kislec privrhnih češpelj skisa in da gnjilec skísanim češpljam ne prizanese, marveč je v smrdljivo gnjilobo spremeni, katera spodnje še nepokvarjene češplje okuži, kakor hitro namreč ž njimi v dotiko pride. Zategadel pa Sremci popolnoma zrele češplje z lesenimi tolkači prav dobro zmečkajo, tako da se tudi koščice zdrobé, ter na ta način zbrozgane pomečejo potem v primerne sode, katere pokrijejo s pokrovom in vse špranje z ilom prav dobro zamažejo. V pokrov izvrtajo po dve luknji, v kateri se vtaknete primerno zaključeni vrelni cevi ali pa nalašč zato narejena stekla (Gährröhren oder Gährgläser), da med kipenjen nastali plini, kakor so na pr. ogelno-kislina in drugi, lahko izpuhté in zrak do češpelj ne pride.

Tako napolnjene in pripravljene sode naposled v hladne kleti postavijo, ali je pa v zemljo zakopljejo, da se kipenje vname in polagoma vrši. V kakih petih tednih je vrenje pri kraji in lahko se s kuhanjem prične. Razloček med tako vravnanim pravim kipenjem in pa navadnim se pri odmašenji sodov koj lahko zapazi, kajti kakor hitro se sodi odmašé, videli bomo, da po stari ali navadni šegi žonta smrdi, po ravno navedeni šegi pa prav prijetno in dobro diši. Za kuhanje imajo po nekaterih krajih, koder se namreč slivovec tako rekoč po fabriško pridobiva, posebne kotle in druge enake priprave, o katerih nam pa ni treba govoriti, ker te vrstice niso fabrikantom, ampak le našim prostim kmetovalcem namenjene, za katere navadni žganjarski kotli popolnoma zadostujejo. Opomniti pa vendar moramo, da je pri kuhanji slivovca vselej velike pozornosti treba. Paziti se namreč mora, da se žonta ne prismodi, kajti če bi se to zgodilo zadobi slivovec jako neprijeten duh, in ves dober vspeh je potem pri kraji. Da se tedaj kaj takega ne zgodi, treba je, da se počasi kuri, kar je tudi zategadelj dobro, da slivovec prehitro ne teče in se iz cevi ne kadi, kajti drugače bi veliko êterićnega olja v zrak izpuhtelo. Da se êterično olje pridržuje, treba je tudi na to gledati, da se cevi vselej nekoliko ohladé.

Tolíko o kuhanji slivovca z zagotovilom, da se bo naš domači slivovec, ako se bo v prihodnje po

tukaj navedenih pravilih pripravljal, kmalu v dobroti približal sremskemu slivovcu, kterega vedro plačujemo po 80 gld. in ga dostikrat za te denarje še dobiti ne moremo. R. Dolénc.

Prodaja plemenske govedi v Lescah na Gorenjskem.

V saboto 2. oktobra t. l. dopoludne ob 9. uri bode v Lescah na Gorenjskem na dvorišču g. Wuchrerja javna dražba plemenske govedi belanskega, to je, pisanega rodu, nakupljene iz državne podpore. Goved bode postavljena na dražbo za polovico kupne cene; pravico kupiti to goved imajo pa le kranjski gospodarji, koji se zavežejo, kupljenega bika ali junico najmanj dve leti za pleme obdržati.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko.

Poučne stvari.

Sedanjemu času primeren poduk

prinaša „Soča“ v štev. 36., ki se glasi tako-le:

Kako se varovati kolere, ako je uže v deželi.

Spisal dr. Ferdinand Rojic v Ajellu.

Ko je kolera uže v deželi, treba je, da se drži teh pravil, kdor se je hoče obvarovati:

1. Ko moraš iti k svoji potrebi ti in tvoja družina, hodi vedno le v svoje stranišče, nikdar ne v ptuje. Ob koleri je boljše iti na prosto k svoji potrebi, na polje, kakor na ptuje stranišče.

2. Ne pusti, da bi kdo drugi šel v tvoje stranišče k svoji potrebi razven tvoje družine. Tvoje stranišče naj bo samo za te in za tvoje ljudi, nikdar pa ne za druge.

3. Ne jemlji ob času kolere ptuje obleke, posebno ne ptujega perila v svojo hišo, da bi ga hranil; tudi ne da bi ga prala tvoja žena ali kdo drugi iz tvoje hiše.

4. Ko vodo piješ, ne pij je kar naravnost iz škafa ali iz studenca, kakor do zdaj; temuč zavrij jo, pusti jo en čas vreti, potem jo ohladi in jo pij. Ker je pa taka voda plehka, pomešaj jo s kako rečjo, na pr. z vinom, z jesihom, z mlekom ali s sladkorjem, in potem jo pij. Bogati ljudje pa naj pijejo mineralne vode, na priliko Giesshüoler, Römerquelle, kislo vodo iz Rogatca (Aqua di Cilli) in druge, pomešane z malinčnim sokom, ali z vinom ali z mlekom; ali pa naj pijejo samo vino ali pivo.

5. Kruh jej tak, ki ni šel skozi mnogo rok; če ga kupuješ od peka, pazi, da ga naravnost iz njegove roke dobiš, če le mogoče, precej ko ga iz peči jemlje. Ako je bil kruh uže v mnogih rokah, bi znal biti umazan s takimi rečmi, ki bi ti mogle prouzročiti kolero.

Vse drugo, kar ješ, jej in zaužij le kuhano ali pečeno; surovega nič, tudi sadja ne.

6. Ako si prišel v dotiko s takimi ljudmí ali rečmi, o katerih misliš, da si si morda umazal roke s stvarjo, ki prouzroči kolero, tedaj precej si očisti roke, predno ješ ali predno se ž njimi po obrazu brišeš ali šlataš. Kako to? To tako, da si umiješ roke v vodi, v kateri je raztopljen strup, ki umori ono stvar, katera more prouzročiti kolero. Precej potem, pa ne da bi si roke obrisal, umij si jih, da ono strupeno vodo ž njih spereš, še v navadni domači, pa prekuhani vodi, kakor sem jo zgoraj pod št. 4 opisal. Zdaj še le imaš čiste roke in moreš ž njimi jesti. Kje se pa dobi ona strupena voda, ki umori tisto stvar ali seme, ki prouzroči kolero? Ta voda se dobi v lekarnicah na prepis kakega zdravnika; tudi slavna c. kr. žandarmerija jo kak krat ima iz gore navedenega vzroka.

To vse je zato potrebno, ker po najnovejših najdbah so mikrobi vzrok kolere.

Kaj so mikrobi? Mikrobi so neka silno silno majhna goba ali gliva. Gobe vsakdo pozna; one so raznih vrst; nekatere celó jemo; drugih ne, ker so strupene. K gobam spada tudi plesnja, in tako tudi mikrobi od kolere, samo da so mikrobi tako majhne gobice ali glivice, da jih s prostim očesom ne moremo videti.

Ti mikrobi so torej vzrok kolere; oni pridejo človeku v usta, v želodec in v čeva; onde se hitro pomnožijo in prouzročijo kolero.

Kako pridejo mikrobi v naša usta?

Na razne načine, in sicer:

1. z vodo, katero pijemo;

2. z jedjo, ki je ž njimi omazana (ako zaužijemo kruh ali surovo sadje, ki je šlo skoz umazane roke);

3. s tem, da si jih sami s svojimi rokami v usta prinesemo.

Kako to zadnje? Tako-le:

Dali smo roko prijatelju v pozdrav, on jo prime s svojo desnico in ž njim se, kakor navadno rečemo, rokujemo. Ta prijatelj je pa morda prišel ravno od bolnika, ki ima kolero, katerega je pomagal odevati, obračati ali katerega je morda vzdigoval ali pomagal čistiti, in si je pri tem nabral mikrobov, gobic od kolere na roke; pri rokavavanji jih je pa še nam nekoliko dal. Ako se zdaj s tako umazano roko po obrazu tipljem ali si morda kako reč iz ust jemljem, ali se za boleč zob primem, prinesem mikrobe v usta, in od tu pridejo v želodec in tako dobim kolero. Pa vendar se zgodi, da ne oboli prav vsak za kolero od tistih, ki so dobili mikrobe v svoja čreva.

Kako pridejo mikrobi v vodo?

To pa tako-le:

Mislimo si poleg vasi, v kateri je kolera, potok s tekočo vodo; v ta potok hodijo iz tiste vasi spirat umazano perilo od bolnikov in tako nanesejo mikrobe v tisti potok. Ta potok izliva se na pr. v Ipavo ali v Sočo in prinese mikrobe v Ipavo ali v Sočo. Ako kdo zdaj pije vodo iz Ipave ali Soče, dobi kolero. Pa vendar tudi v tem je neka posebnost. Ti mikrobi se ne pomešajo po celi vodi, temuč ostanejo bolj vkup in tako jih nese Ipava ali Soča naprej in vsled tega se more pripetiti, da eni ljudje, ki pijejo od te vode prav na tisti strani, kjer so mikrobi, dobijo kolero, drugi pa, ki jo pijejo na nasprotni strani, kamor mikrobi ne pridejo, ostanejo zdravi. To je opazil laški zdravnik Brunetti ob reki Padu, iz katere sti dve vasi, vsaka na svoji strani zajemali pitno vodo. V eni vasi je razsajala kolera, v drugi pa je ni bilo čisto nič. Na to je laška vlada prepovedala prvi vasi zajemati vodo iz Pada in ji je preskrbela drugo pitno vodo, in glej! kolera je tu popolnoma ponehala. Ako se pa taka voda, v kateri so mikrobi od kolere, skuha, tako, da nekoliko časa vre, potem jo more vsakdo piti, ne da bi se izpostavil nevarnosti, dobiti kolero, ker vročina in vrenje mikrobe pokonča in umori. Iz tega vzroka pijejo v takih krajih na Laške, koder kolera razsaja, vsi vojaki samo prekuhano vodo, in sicer večidel z jesihom pomešano, ter stanujejo zunaj mest na prostem v šotorih. Tako mi je pravil neki laški vojaški zdravnik.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

K §. 40.

Pri odstavku 2., vrsta 4. naj bi se zaradi večje asnosti pred „se predlaga“ uvrstilo: „zaradi posebne nevarnosti dotičnega posla“ (glej §. 41.).

K §. 44.

Zamotano preračunanje bi bilo, če bi bili delavci enega podjetja, deloma pri prometni blagajnici, deloma ori drugih, v §. 10 navedenih blagajnicah zavarovani. Po odstavku 4. je možno, da delavci izstopijo iz zveze prometne bolniške blagajnice ter morejo vstopiti v kako drugo bolniško blagajnico, vsled česar bi se moglo zgoditi, da bi ob obilem prestopanji nenadoma ostala prometna bolniška blagajnica brez članov.

Zaradi jasnosti bi bilo želeti, če bi se izreklo, da e delavec samo dolžan, doneske v eno bolniško blagajnico uplačevati, dalje, da smejo biti vsi delavci enega odjetja samo pri eni blagajnici zavarovani, ker bi druače trebalo pri postavno nameravanem številu še tih azličnih blagajnic (§. 10) eventuelno obračunanje z semi blagajnicami.

Obilejše zavarovanje na lastne stroške je delavcu a izvoljo dano.

Po prečitanji predlaga gospod poročevalec:

Slavna zbornica naj izvoli to prošnjo podpirati.

Predlog se sprejme.

VII. Gospod zbornični tajnik poroča o pravilih naednjih zadrug:

1. Zadruge stavbenih obrtov sodnega okraja kamiškega.
2. Zadruge vseh obrtnikov, izimši trgovski, krčarski in stavbeni obrt v sodnem okraji kamniškem.
3. Zadruge krčmarjev v sodnem okraji kamniškem.
4. Zadruge trgovcev v sodnem okraji kamniškem.
5. Zadruge vseh obrtnikov sodnega okraja brdskega.
6. Zadruge vseh obrtnikov sodnega okraja metlitega.
7. O pravilih pomočniškega zbora, razsodiškega odora in bolniške blagajnice vseh obrtnikov v sodnem kraji metliškem.

Gosp. poročevalec omenja dopis c. kr. deželne vlade dne 31. marca 1886., št. 3196, ter dodaje, da so se i sestavljanji vseh prej omenjenih pravil rabila osnovna avila za zadruge, katera so bila slavni zbornici dopoana z dopisom vis. c. kr. deželne vlade z dne 9. sepmbra 1883. leta, št. 6559. Odsek se je pri posvetonji o pravilih ravnal po novih osnovnih pravilih in torej dotične spremembe v tem utememeljene. Odsek moral to storiti tudi z ozirom na zakon z dne 8. arca 1885. l., drž. zak. št. 22, na katerega se nova novna pravila v svojih spremembah posebno opirajo. lje se je oziralo tudi na ukaz vis. trgovinskega misterstva z dne 14. maja 1885. l., št. 35351 ex 1884, oč se uporabe zaradi prestopkov obrtnih predpisov isojenih glôb.

Da se zadrugam olajša sprememba pravil, je zborca oskrbela tudi slovenski tekst novih osnovnih pravil jih dala natisniti.

Gospod poročevalec potem omenja spremembe, kare je odsek pri posamičnih pravilih nasvetoval ter edlaga:

Slavna zbornica naj izvoli spremembe pravil gonjih zadrug potrditi ter v zmislu tega poročila izreči oje mnenje visoki c. kr. deželni vladi.

Predlog se vsprejme.

VIII. Gosp. zbornični svetnik J. Žitnik poroča o prošnjah dveh krojačev za oproščenje od dokaza sposobnosti za nastop in samostojno izvrševanje obrta. Dasi dotična prosilca ne moreta predložiti učnih spričeval, dokazala sta vendar s spričevali, da sta delala kot pomočnika nad 5 let v svojem obrtu. C. kr. okrajno glavarstvo priporoča prošnji in odsek preverjen o sposobnosti prosilcev za samostojni nastop in izvrševanje obrta se soglaša s tem priporočilom ter predlaga:

Slavna zbornica naj izvoli prošnji c. kr. vladi priporočiti.

Predlog se sprejme.

Gosp. zbornični svetnik A Klein poroča o prošnji nekega kovača za oprostitev od dokaza sposobnosti za nastop in samostojno izvrševanje kovaškega obrta za izdelovanje železnine za vozove. Prosilec ne more predložiti vseh zakonito zahtevanih dokazov sposobnosti, pač se izkaže s spričevali, da se je kovaštva učil tri leta ter pozneje delal dalj časa kot kovaški pomočnik. To prošnjo toplo priporoča občinsko predstojništvo in c. kr. okrajno glavarstvo, zatorej je odsek mnenja, da bi se prošnji ugodilo ter predlaga:

Slavna zbornica naj izvoli prošnjo priporočiti.

Predlog se sprejme.

IX. Gospod zbornični svetnik Karol Luckmann poroča, da so se pri železniški tarifni enkêti l. 1882. in 1883. stavljeni predlogi deloma uže izveli. Visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo je o tej zadevi z vis. ukazom z dne 31. marca 1886., št. 1428, naslednje naznanilo:

„V prilogi pošiljam slavni zbornici izvod odtisa od naredbe z dne 31. marca 1886. l., št. 1428, katera je obrnjena do upravnega svèta avstro-ogerske železniške družbe na Dunaji, tikajoče se sklepov avstr. ogerske železnice gledé želj enkête za železniške tarife, z opomnjo, da se vsem avstrijskim železniškim upraviteljstvom ob enem dopošlje po eden izvod tega odtisa.

Ker se v tej naredbi, kakor so v resnici, na jedni strani ne navajajo predlogi, kateri se nanašajo na železniški poslovni pravilnik in na ravnanje s kartelami in večinoma niso mogli biti predmet pravemu sklepanju od strani železniških upraviteljstev in ker bi na drugi strani bilo za slavno zbornico tudi vredno, spoznati vsaj ob kratkem nagibe, s katerimi so železniška upraviteljstva utrjevale to, da so odklonile ali niso podrobneje potresovale posamičnih želja enkêtinih, se ob enem vse te želje in predlogi sestavljeni z rešitvijo vred kot priloga v znanje pridenejo.

Iz te sestave se razvidi, da je bistven del predlogov železniško-tarifne enkête uže izveden, deloma pa se izvršitvi približal.

Če so vendar marsikatere želje ostale neizpolnjene, je v prvi vrsti treba premisliti, da gre v premnogih slučajih za prostovoljne naredbe avstrijskih železniških podjetij, katerim so se ogerske železnice radostno pridružile in da nisem v stanu jih k složnemu postopanju v tej zadevi imperativno napotiti

K temu pridružijo se resni preudarki financijelne narave, kateri odločno zahtevajo, da se primerno ozir jemlje na vse davkoplačevalce in na železniški kredit ter se mi kaže, da treba z ozirom na promet in dohodke tudi tam, kjer nisem oviran ukreniti daleč segajoče naredbe, ne samo dati veljavo stališču večkrat le malemu delu neposrednjih interesentov, ker je važno in se treba na to ozirati v onih slučajih, v katerih se direktno ali nedirektno na obširne olajšave pri tarifih za blago mereče želje niso mogle nič ali deloma izpolniti.

Ker torej v tem razprave o vspehih železniško-tarifne enkête za leto 1882—1883. na sploh uže z ozirom na pravice in dolžnosti od tedaj oživljenega c. kr. dr-

žavnega železniškega sveta kot dokončane smatram, mi je tudi ob tej priliki v veliko zadovoljstvo, slavni zbornici za vneto in vspešno sodelovanje tamošnjih delegirancev pri delovanji enkête izreči svojo največjo zahvalo in popolno priznanje."

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

40.

Kozaki jašejo v boj.

Divje in pusto je na Zaporožju. Le tu pa tam okrog futorov ali pa ob jezerih žanjejo mladenči žito, kajti po ustavu, ki ga svobodni sin na stepi sveto izvršuje, prejme sleharen kurenj na leto kos zemlje za užitek. Ondi gospodari, poljuje, ribari, pase, ob letu pa vrača zemljišče občinskim dobaram. Kdor ima futor v najemu, plačuje najemnino v občno blagajnico. Ondi moreš imeti ženo in gospodarstvo, ali v Sič se ne sme ženska prikazati, njej je zaprt ta vojaški raj. Junak v Siču mora biti sloboden in neoženjen, vsak čas gotov za boj. Kedar cimbalista zaropoče na kotlu, in gospod košovi zažvižga, ondaj ni več časa poslavljati se z ženo, z deco, ali pa imetje vredovati, nego brzo mora zložiti orožje, skočiti na konja, in hajdi v boj. Zato je Zaporožec odrastel v orožju in na konju, da bi bratje Poljaki mogli varno in pokojno spati pod branbo njihovega junaštva. Tako je bilo dolgo, in je bilo dobro za Poljce. Zaporožci so odbijali Tatare, odganjali Turke, brzdali Volohe, in Poljci so se slobodno bíli z Rusi in z Nemci, ali pa so mirno sedeli doma za pečjo, kakor velé ljudjé, mirno so sedeli za sinjimi vodami vélikega Dnjepra, za smelimi prsi junakov zaporožkih. Čas in okolnosti pa so vse spremenile; Poljci so imeli več potov svaje z Zaporožci, in previdna Ruska, porabivši medsebojno svajo enih in drugih, vpognila je oboje.

Divje in pusto tedaj je na Zaporožju, kajti večina junakov grmí v Sič, da od ondod odidejo v boj, v boj z Rusko, nahujskan po Poljcih. Sič, ta slavni stan kozaški, bil je tik Dnjepra, obrnjen s čelom k silni reki. Njemu na desno se je izlivala Podpalna, na levo Dubrovica, in pribravši še vodo črne in bele Kamionke, spajala se je s Siniavko, ter se izlivala v očeta Dnjepra. Vse na okrog so prekopi, nasipi in visoke stene iz dobovih hlodov; na bastijah in zalomih se vzdigujejo leseni stolpi, ki so nastavljeni s topovi. Na treh straneh so vrata iz dobovih desk na železnih tečajih, pa trije na verigah viseči mostovi. Trdnjava ta je taka razvlaka, kar se tiče obsega, da bi od izliva Podpolne do izliva Dubravice porabil dobro uro na brzem konju. Na sredi je obširen trg, nad Dnjeprom pa cerkev na čast Materi Božji, prostrana ali lesena. Poleg stojí zvonik, v katerem visí zvon iz čistega srebra; vlili so ga iz plena, ki ga je bil ataman Šah naplenil v Carjemgradu. Na eni strani zvonika stojí hiša popova, na drugi dvor atamanov, in pisarna zaporožka, v kateri stanuje pisar, cimbalista in bunčučni, ki čuva zastavo bunčuk. Okrog ostroga stojí osem in trideset obširnih kul za osem in trideset kurenjev. Okrog vsake kule je obširna zagraja za konje in na okrog petdeset koč za ljudi. V vsaki kuli je ena veča koča za atamana in starešine. Na trgu stojí obširna kula, ki je skladišče za orožje in raznovrsten plen, malo nazaj stojí hram za ribe, mesnino, slanino in raznovrstno pijačo. Nad obalo v skalni votlini shranjujejo smodnik in svinec, dalje naprej stojé žitnice, po katerih pa tudi seno in druge stvari shranjujejo. Taka obilnost kraljuje tu, da bi 40.000 bojnih ljudí s konji vred dve leti se preživelo in oblačilo.

Pri vratih na bastiji stojé straže, po zakopih se sprehajajo orožene straže, po Dnjepru na desno in levo veslajo Kozaki v čolnih, ogledne čete jež stikajo okrog Siča, kakor da je vojska uže gotova, in neprijatelj pred nosom. Ali od nekedaj je ta navada v Siču, naj je neprijatelj blizo ali daleč, da je vse v orožju in za boj gotovo.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Dobrova 19. sept. (*Božja pot in drugo.*) Lepa slavnost božje poti, katera se obhaja tukaj na Dobrovi med „vélikim Šmarnom" in nedeljo „imena Marijinega", dokončala se je danes pred osmimi dnevi kaj slovesno. Pri vseh zaprekah, katere je kolera stavila pobožnim romarjem, bila je tukajšnja božja pot med „šmarnimi mašami" prav dobro obiskovana. Vsako soboto popoludne in nedeljo zjutraj, izvzemši nedeljo imena Marijinega, spovedovalo je tukaj po pet gospodov duhovnikov pobožne le-sem došle romarje. Božja služba se je med tem časom tukaj vsako nedeljo in zapovedani praznik po 5krat v farni cerkvi obhajala. Zjutraj ob 5 uri bila je prva tiha sveta maša, potem ob 6. pridiga in darovanje za cerkvene potrebe, na to sledila je sv. maša z blagoslovom; dalje ob 9. uri bila je zopet sv. maša, pri kateri se je tudi pelo; ob 10. dopoludne bila je zopet pridiga, po tej darovanje za cerkvene potrebe, na to pa velika slovesna sv. maša z asistenco, katero je v štirih slučajih služil preč. gospod prelat dr. Čebašek, v 5enem milostljivi gospod prošt dr. Jarc, a v 6enem pa gospod prof. dr. Marinko. Med temi se je, razun zadnje nedelje, tudi še vsako drugo nedeljo brala po ena tiha sv. maša. Popoludne bile so vsako nedeljo in zapovedani praznik slovesne pete litanije Matere Božje.

Da so imeli domača čast. gospoda duhovnika in drugi gospodje, kateri so jima na pomoč prihajali, s spovedovanjem veliko trudapolnega dela med temi dnevi, kaže najbolje to, da je bilo med tem lepim časom tukaj letos 4738 pobožnih romarjev obhajanih, kar tudi potrjuje, da je milo slovensko ljudstvo po domovini v svojem jedru še resnično verno in Bogu udano.

Primerno cerkveno petje oskrbovala so ob božjepotnih dnevih domača poštena dekleta prav dobro tako, da zaslužijo tukaj očitno pohvaljena biti. Zadnjo nedeljo, v dan imena Marijinega, počastili bili so našo lepo Dobrovo tudi sledeči gospodje ljubljanski slavčeki: Meden, Valenta, Drenik, Pucihar in Paternoster, kateri so ta dan pri sv. maši ob 9. uri zjutraj krasne pesmi kaj izborno prepevali. Tako milih, tako krasno čistih glasov, kot je ravno omenjeni gospodje za petje imajo, ne rečem preveč, ne nahaja se jih nikjer več. Ti premili slavčeki razveseljevali nas so potem tudi med dnevom ob pripravnih prilikah z popevanjem izbornih narodnih kvartetov. Zakličem jim tukaj iz dna srca navdušeni „živeli" in „slava"!

Da se je Božja pot tako lepo obhajala, gre pred vsem zahvala našemu vnetemu gospodu župniku Jerneju Babniku, kateri vrli gospod je v svojem preimenitnem poklicu vedno tudi na svojem mestu. Bog mili povrni mu njegov trud in njegovo požrtvovalnost!

Skoz ves čas božje poti tukajšnje bilo je tudi nebo jako ugodno. Lepšega vremena si tudi največji sitnež misliti in želeti ne more, nego bilo je letos tukaj.

Skoz ves ta čas ni bilo tukaj niti najmanjšega nereda, kar je v ponos vsem domačim faranom. Slava in čast jim!

Kar druge razmere tukajšnje zadeva, je pa takole: Otava spravila se je pri najlepšem vremenu; nakosilo se je je dobro dosta. Fižol, celó večinoma uže pod streho, je poln. Krompir je bil po nekod prav lep, a po drugod pa tudi bolj droben in med njim veliko gnjilega. Jabolk se je uže veliko in še precej dobro prodalo; napravilo se je pa iz njih tudi doma mnogo „mošta“, kateri bode zdravju gotovo bolje ugajal, nego smrdljivi „šnops“ iz vode in špirita, kar je za vsako človeško bitje pravi smrtni strup. Turšica in kuha tudi kaj lepo kaže. Ajda je velika in polna; le pred slano jo Bog obvaruj! Pretekli petek bila je tukaj prva slana v tem poletji; hvala Bogu, za ta pot še brez posebne škode. Ozimna žita sejejo se ob lepem ugodnem vremenu tukaj uže z vso marljivostjo.

Čebele so se pa letos našim čebelarjem kaj izredno dobro obnesle. Škoda, da je méd v satovji tako po ceni; sto kil prodaja se po 20 gold. Zdravstveni stan je na vse strani kaj povoljen. Pa, saj ima pridno ljudstvo vedno toliko dela, da na bolezen še misliti ne utegne.

Šolo tukaj po navadnih običajih jutri pričnemo. Bog daj mladini dosta duševnih zmožnosti, veselja do šole in pa prave pridnosti; starišem pa prepričanje, da je otrokom njihovim to najboljša dota, kar se v mladosti koristnega, krščanskega in lepega naučé; učiteljstvu pa železno potrpežljivost, zdravje in neodjenljivo vstrajnost v težavnem poklicu. M. Rant.

Iz Ljubljane. — **Državni zbor** prične zopet svoje zborovanje dne 29. t. m., in bo obravnaval, kakor iz dnevnega reda razvidimo: 1) Poročila o 22 peticijah; 2) poročila legitimacijskega odseka v volitvah poslancev: Ausserer, dr. Ed. Süss, Weichinger, Rosenstock, Mathon, Furtmüller, Gołuhovski, Kopyčinsi, Falkenhayn, Mauer in Hayden; konečno pa še o treh peticijah, o katerih poroča budgetni odsek.

Predstoječa vrsta predmetov gotovo ni zanimiva, toliko bol pa nas bodo zanimale druge naznanila tega dneva, najbolj pa razgovori med desničarji samimi. — V očigled resnosti in važnosti sedanjega položaja sošli so se tudi slovenski državni in pa v Ljubljani bivajoči deželni poslanci v razgovor. — Nadrobnosti razgovora niso za javnost, toliko pa smemo poročiti, da so se shoda vdeležili do malega vsi vabljeni, da je stvarni in zanimiv razgovor trajal več ur in da se je med poslanci kazalo popolno soglasje enako gledé sodbe o sedanjem položaju, kakor o vprašanji, kako slovenskim državnim poslancem pri teh razmerah postopati.

— **Vozni red gorenjske železnice** se s 1. oktobrom deloma spremeni: Iz Ljubljane odhajali bodo vlaki: ob 6. uri in 40 minut zjutraj, ob 11. uri in 40 minut dopoludne in ob 6. uri in 25 minut zvečer; — v Ljubljano pa prihaja prvi vlak: ob 7. uri 30 minut zjutraj, — drugi ob 5. uri popoludne, zadnji pa ob 9. uri 55 minut zvečer.

— **O koleri** imamo gledé Kranjske dežele primeroma ugodna poročila: V Loškem Potoku še bolezen ni ponehala, temveč ste dne 17. dve osebi tam na novo oboleli ter dne 18. umrli, zdravi se jih tam še 8 oseb. — Z Vrhnike, hvala Bodu, ni nobenega novega slučaja. Vsega skupaj umrli so tam za kolero samo dve osebi, namreč s Turške prišedši rokodelec Ilk in pa domač žagar, ki je baje pri raztelesovanji bil navzoč. V obče se nam z Vrhnike toži, da so bile krajne naredbe zoper kolero sila pomanjkljive,* tako, da bi se nihče ne bil čudil, ako bi se bila bolj širila. Po drugem slučaju bil je pa zopet strah toliko, da je mnogo ljudi od strahu zbolelo, in še le, ko se jim je zagotovilo, da nimajo kolere, so bili takoj zopet zdravi.

Kolera v Trstu in Istri je zmiraj pri eni meri: v Trstu jih je od nedelje na ponedeljek obolelo 5 oseb, umrla nobena, v okolici ni obolel nihče. — Nenadoma pa se je kolera pred tednom prikazala na Ogerskem v Budapeštu, kjer je na pr. od nedelje na ponedeljek obolelo 25 oseb. Ker je trgovinska zveza Ogerske z Dunajem živahna, začelo je Dunajčane skrbeti in vpeljale so se vse med domačimi deželami zaukazane zabranilne naredbe.

— **Krajcarska družba za „Narodni Dom“.** Povodom popolne razprodaje prve stotine krajcarskih knjižic je imel odbor imenovane družbe 20. t. m. daljši razgovor. Tajnikovemu poročilu o razprodajanji knjižic povzamemo te-le zanimljive, za to prekoristno podjetje jako spodbudljive črtice: Knjižic je bilo do omenjenega dné razposlanih 571, in sicer 486 krajcarskih in 85 desetkrajcarskih. Popolnoma razpečanih je sedaj dvoje desetkrajcarskih knjižic (pov.: „Kegljačka zaveza“ in g. K. Pirc) in 101 krajcarska, v skupni vrednosti nad 1400 for. Odbor je bil nadalje vkrenil vsacega poverjenika, ko poteče njegovej knjižici doba jednega leta, pozvati, da pošlje, kar je nabral, in obdrži knjižico v nadalnje nabiranje, ako še ni razprodana in ako ga je sploh volja še dalje nabirati. Poslanih je bilo doslej 85 takih pozivov in v odgovor nanje je poslalo 24 gg. poverjenikov nad 300 for., deloma kot parcijelne doneske na posamezne knjižice, deloma kot polne svote. Razven že omenjenih več kot 1400 forintov od popolnoma razprodanih knjižic je dobil odbor tudi blizu 800 for. kot posamezne doneske na 47 krajcarskih in 18 desetkrajcarskih knjižic. V prometu je sedaj še 468 knjižic, med njimi 385 krajcarskih in 83 desetkrajcarskih. Režija je le neznatna (korespondenca 15 mesecev je stala ravno toliko goldinarjev, knjižice 120 forintov), nabrani doneski so pa že pred mesecem dni dosegli drugi tisočak. Vspeh je tedaj jako ugoden in bo tem ugodnejši, čim več posnemalcev najde to vse hvale vredno, za Slovenstvo občekoristno podjetje. Lepo hvalo vsem poverjenikom in poverjenicam za njih vspešno in marljivo delovanje!

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Dne 16. t. m. zvečer dospel je cesar z daljne severne Galicije, ne da bi se bil na Dunaji mudil, na Tirolsko v Brunek. Pri odhodu iz Galicije izrekel je cesar v ročnem pismu do namestnika viteza Zaleskega svoje priznanje in zahvalo vsem, ki so se vdeležili mnogih dokazov odkritosrčne ljubezni in zveste udanosti, izrekoma pa še prebivalcem onih krajev, katerih so se vojaške vaje bližje dotikale, tudi za prijazno in požrtovalno pripravnost, s katero so vojake povsod sprejemali.

Enako zadovoljnost in priznanje izrekel je cesar v ročnem pismu do nadvojvoda Albrechta onim oddelkom vojne, katera se je vdeležila vojaških vaj v Galiciji.

Ko se je peljal cesar na Tirolsko, imel je samo preko Nižeavstrijske nekaj pokoja, v Ljubnem na Gornjem Štajarskem, enako na Koroškem in Tirolskem bil je povsod sijajno sprejet in pozdravljan. Na Tirolskem vdeležuje se cesar zopet vojaških vaj, povsod prireja se cesarju na čast streljanje, za katero cesar daje prve dobitke, ena takih na pr. bila je 50 cekinov.

Dne 24. t. m. odkril se bo na Dunaji v „Praterstern“ spominek admirala Tegetov-a, in te slavnosti obljubil je cesar se osebno vdeležiti. Kakor skrbnega očeta svoje države nahajamo tako cesarja povsod, kjer so godi za državo kaj pomenljivega. Vsaj pa tudi raz-

* To isto sem moral čutiti z alojzijanom Vrhničanom sam. — V zadnji sl. vas bi bili imeli zadnji nabožeri več glave, [illegible]

mere med državama postajajo bolj in bolj resne in v takih časih državljani hvaležno priznavajo, ako si cesar prizadeva mir storiti med narodi, poleg tega pa vso pozornost obrača na vojno. Vojaške vaje, ki so bile letos na Ogerskem, v Galiciji in Tirolah, so za letos sklenjene. Pripravlja pa se za prihodnje leto, v katerem se osnuje domobranstvo (črna vojska) tudi še redno vojno oborožiti z novimi puškami, repitirkami, s katerimi je mogoče samo prožé streliti po 8 ali večkrat zaporedoma. V francoski vojni je taka puška deloma uže vpeljana, tudi nemška vojna jih uže vpeljava in tako je prisiljena tudi naša država vpeljati jih, da obdrži vojna njena svojo veljavo. Ta prememba bo stala kakor se čuje, 15 milijonov, katerih se namerava za prihodnje leto zahtevati $2^1/_2$ milijona. — To je sad po Bismarku vpeljanega, bolj in bolj raščečega „oboroženega miru“, kateri mora uničiti blagostanje vseh narodov. Leta 1866. in 1870. je dalo Bismarku toliko vspehov, da mora zavolj njih vsa Evropa oborožena delati na svoj gospodarski pogin.

Pri takih razmerah je tudi malo nadepoln sostanek našega državnega zbora, ki se ima pričeti dne 29. t. m. — Vlada sama se ne ozira več na svoj program, izražen v prestolnem govoru leta 1879. in potem gine vez med vlado in večino in le tedaj bo mogoče rešiti program enakopravnosti in štedljivosti izražen v onem prestolnem govoru, ako državno-zborska večina po vsem složna sama brez ozira na vlado deluje za izvršitev onih načel in složno nemogoče stori nasprotno vladanje.

Ogerska. — Minulo soboto pričelo se je zborovanje ogerskega državnega zbora. Začetek bil je sicer takoj nekaj obrnjen proti ministerskemu predsedniku Tiszi, vendar pa se je kmalo pokazalo, da je vlada svoje večine gotova. Opozicijonalec Helfy zahteval je nameč, naj se zboru predloži tudi zadnji cesarjev reskript do ministerskega predsednika, pa Tisza mu je to odbil rekoč, da istinitosti onega cesarjevega razpisa ne more nihče dvomiti, ker je bil razglašen v ogerskem uradnem listu in bo poslanec in vsa zbornica imela prilike dosti, razgovarjati se o onem razpisu. Tisza zavrnil je ugovor, da bi bil oni razpis žaljenja ustave, ko vendar ves svet pripozna, da je v njem izvaženo najbolj odkritim načinom ustavno pravo.

Nemška. — Tukajšnji uradni in poluradni listi si prizadevajo dokazati, da zdravje cesarjevo ni postalo slabeje, temveč, da je vse umikanje cesarjevo od slavnosti Strassburških zgolj previdnost naročena po zdravnikih, da cesar ne obolí.

Poljski „Czas“ popisuje delovanje Bismarkovo gledé zadnjih bolgarskih dogodeb tako-le: Knez Bismark izjavil je, da bi Nemška Avstriji zavolj svojih skrbi proti Francoski ne mogla priti na pomoč, ako bi se ta zapletla v vojsko z Rusko. Preden se je grof Kalnoky v Kissingen-u sošel s knezom Bismarkom, dogovoril se je ta poprej z ruskim diplomatom baronom Mohrenheimom. V Gastein-u prizadeval si je Bismark pridobiti pritrjenje Avstrije k tirjatvam Ruske, kar se mu pa ni popolnoma posrečilo. Knez Bismark predlagal je tudi, da naj bi Kalnoky ž njim šel k Giers-u v Francove toplice. Tej želji pa se ni vstreglo. V Francovih toplicah skušal je Bismark Giers-a pregovoriti, da naj bi se Ruska ne dotikala avstrijskega vpliva v Srbski in da naj, kolikor moč, Ruska Bolgarske ne zasede. Po tem prevratu. Po tem prevratu Nemške politike zavzima Avstrijska stanje pričakovanja, kako se stvar presuče.

Bolgarska. — Sobranje izreklo je sicer v posebni adresi ruskemu caru najlepša voščila za njegov god, pa v drugi adresi, katera je bila odgovor na nagovor vladin, obsodilo je Sobranje z najojstrejimi izrazi prevrat z dne 21. avgusta, po katerem je bil odstranjen knez Aleksander. — Ker je pa očividno delo Ruske, obsodba „Sobranja“ leti enako proti Ruski.

Drug čin sedanje vlade, ki se pripravlja, je obsodba onih, ki so se zarote vdeležili izrekoma vojakov; v tej zadevi hoče začasna vlada strogo postopati, rekoč, da se drugače vpre vsa zvesta ostala vojna. Ruska svetuje in Nemška jo podpira, naj se ta preiskava ne vrši, dokler se duhovi ne pomiré (tedaj nikoli). Začasna vlada hoče neki odgovoriti, da še preiskave tako in tako pred več tedni ne bodo dognane.

Med tem dala je to nedeljo vlada slovesno sožgati zastavo upornega zavoda za kadete in pa Strumskega polka. Major Popov imel je v navzočosti kadetov govor, v katerem je ojstro obsodil čin od dne 21. avgusta.

Volitve za „veliko Sobranje“ razpisane so za 11. dan oktobra.

Ruska si v Bolgariji ne more nič prav pridobiti zaupanja. Bolgarska ji izražuje hvaležnost za oproščenje to da ne zaupa ji ne v strahu, da bi je Ruska ne priklopnila k sebi brez ovinkov — Da v Ruski sedaj veje zavest lastne mogočnotti, kaže nek članek „Mosk. Ztg“ v katerem govori o odlikovanji tamošnega vojnega ministra povodom zadnjih vojnih vaj ter sklepa: „Na Balkenskem polotoku se ne more samo storiti, kar Ruska hoče, kakor je zadnjič omenjal nek dunajski list, temveč tam se bo storilo, kar se Ruski zdi potrebno in od česa ne more odstopiti kamorkoli na ljuko. Čas koncesij je minul. Vaje pri Brest-Litovsk bile so zopet za vojno, kateri je imel zaželjen izid. Sedaj pride vrsta na „diplomacijo“.

Španjska. V nedeljo nastal je v Madridu vojaški upor, katerega se je vdeležilo okoli 300 vojakov, ti so zapustili svoje poveljnike, hrumeli z klici na republiko skoz ceste Madridske, zasedli potem južni kolodvor, po tem pa so se razprhnili pri prvem napadu. Uporniki bežé proti Valenciji, in nasledek je bil, da se je proglasilo obsedno stanje. — Videti je, da upor nima posebnega pomena, ker se še kraljica ni vrnila v Madrid, ko se ji je poročilo, da je poskušnja zadušena.

☞ *Današnja številka ima prilogo knjigotržnice Kleinmayr & Bamberg.*

Žitna cena

v Ljubljani 16. septembra 1886.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 50 kr. — banaške 7 gold. 50 kr. — turšice 4 gold. 74 kr. — soršice 6 gold. 80 kr. — rži 4 gold. 87 kr. — ječmena 4 gold. 6 kr. — prosa 4 gold. 55 kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 76 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 21. septembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gld. 34 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr — Oves 2 gold 92 kr. — Turšica 5 gold. 60 kr. - Ječmen 4 gld. 80 kr. — Ajda 4 gld. 55 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gld. 80 kr. — Seno 2 gld. 10 kr. — Špeh 1 kilogr. 60 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. -- Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.